

Ehlers, Katrine Rosendal & Sten Vikner. 2017. *sig, sig selv og KorpusDK - hvorfor det er svært både at skælde sig ud og at skille sig selv ud*.

Inger Schoonderbeek Hansen, Tina Thode Hougaard & Kathrine Thisted Petersen (eds.), *16. møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, Aarhus Universitet, 91-120.

sig, sig selv og KorpusDK – hvorfor det er svært både at skælde sig ud og at skille sig selv ud

Katrine Rosendal Ehlers & Sten Vikner
Aarhus Universitet

1. Indledning

Denne artikel vil undersøge det danske refleksivsystem, baseret på den antagelse at der er to forskellige typer betingelser angående koreference som hver af de fire refleksive/non-refleksive pronominaltyper i dansk, dvs. *sig/sig selv/hende/hende selv* skal opfylde (jf. Vikner 1985). En type betingelse stilles (i to versioner) til elementer henholdsvis med eller uden *selv* (dvs. til *sig/hende* vs. *sig selv/hende selv*), og en anden type betingelse stilles (også i to versioner) til elementer med eller uden *sig* (dvs. til *sig/sig selv* vs. *hende/hende selv*). Artiklen viser hvordan dette system fungerer, og den undersøger hvor godt det harmonerer med data med *sig* og *sig selv* fra KorpusDK. En tilsvarende undersøgelse vedr. *sin* og *hendes* i KorpusDK findes i Vikner & Ehlers (2017).

Før behandlingen af forskellen mellem *sig* og *sig selv* i afsnit 3 argumenterer afsnit 2 for en opdeling mellem to forskellige typer af *sig*, nemlig et *sig* som er et argument (dvs. som får tilskrevet en semantisk rolle) og et *sig* som ikke er et argument (dvs. som ikke får tilskrevet nogen semantisk rolle).

I eksemplerne i (1) tilskriver verbet *kritisere* to semantiske roller, henholdsvis AGENS til sit subjekt og TEMA til sit objekt, således at *sig* i (1)a bliver tilskrevet rollen TEMA. Det vil altså sige at *sig* i (1)a er et argument, jf. også at det kan erstattes af et andet nominalt udtryk, fx *undervisningen*. (De understregede udtryk er koreferente.)

- (1) a. Sofie bad mig om at kritisere sig.
 b. * Sofie bad mig om at kritisere sig selv.
 c. * Sofie kritiserede sig.
 d. Sofie kritiserede sig selv.

I eksemplerne i (2) derimod tilskriver verbet *skamme* kun en semantisk rolle, EXPERIENCER (til sit subjekt), således at *sig* i (2)c ikke bliver tilskrevet nogen semantisk rolle overhovedet. Det vil altså sige at *sig* i (2)c ikke er et argument, jf. også at det ikke kan erstattes af et andet nominalt udtryk.

- (2) a. * Sofie bad mig om at skamme sig.
 b. * Sofie bad mig om at skamme sig selv.
 c. Sofie skammede sig.
 d. * Sofie skammede sig selv.

Før behandlingen af to forskellige typer af *sig* i afsnit 2 og dermed også før behandlingen af forskellen mellem *sig* og *sig selv* i afsnit 3 er det imidlertid nødvendigt at indføre begrebet infinitte sætninger: For Diderichsen (1966 (1946)) og mange andre er en sætning per definition en finit sætning. Vi vil imidlertid gå ud fra at der også findes infinitte sætninger (som fx Vikner 2014 og Kristensen 2015).

I (3) er alle sætninger, både finitte og infinitte sætninger, markeret med []:

- (3) a. [Hun fotograferede Aros.]
 b. [Jeg så [hende fotografere Aros.]]
 c. [Hun lovede mig [at fotografere Aros.]]
 d. [Det var umuligt [at fotografere Aros.]]
 e. [Det er moderne [at fotografere sig selv.]]
 f. * [Vi fotograferede sig selv.]

Det vi kalder for en infinit ledsætning, betegnes som en ”skjult sætning” hos Diderichsen (1962 (1946):56) og som en ”sekundær prædikation” hos Hansen & Heltoft (2011:596).

Vi mener endvidere at alle sætninger har et subjekt, også de infinitte ledsætninger i (3)c-e, selvom dette hverken kan høres eller ses.

Det er man efter vores mening nødt til at antage i (3)e, fordi man ellers ville blive nødt til at tillade den mulighed at *sig selv* kan optræde uden antecedent. Antagelsen af en sådan mulighed ville være uheldig fordi man i princippet så ville forudsige at sætninger som (3)f er mulige i dansk. I (3)f er koreference mellem subjekt og objekt umulig på grund af den morfologiske forskel mellem 1. og 3. person, hvilket forudsiger at (3)f er ugrammatisk, dog kun forudsat at vi antager at *sig selv* skal have en antecedent. Hvis (3)e derimod antages at vise at *sig selv* ikke behøver en antecedent, så mangler vi en forklaring på hvad der er galt med (3)f. Derfor går vi ud fra at *sig selv* altid skal have en antecedent, også i (3)e.

En anden fordel ved antagelsen af et usynligt subjekt i hver af de infinitte ledsætninger (3)c-e er at man kan redegøre for hvad der sker med de to semantiske roller der tilskrives af verbet *fotografere*: objektet *Aros/sig selv* tilskrives rollen TEMA, og det usynlige subjekt tilskrives rollen AGENS.

Som i Vikner (2014:175) og andre generative analyser vil vi bruge betegnelsen PRO for dette usynlige subjekt, der altså findes i mange infinitte ledsætninger. Alt efter hvad verbet i matrix-sætningen er, kan PRO være koreferent med subjektet i matrix-sætningen, (4)a, eller med objektet i matrix-sætningen, (4)b. Hvis verbet i matrix-sætningen hverken tilhører samme gruppe som *love* eller samme gruppe som *overtale*, så kan PRO også have det der kaldes arbitrær reference, (4)c:

(4) a.	[<u>Hun</u> ₁ lovede mig	[<u>PRO</u> ₁ at fotografere Aros.]]	
			Subjektskontrol af PRO
b.	[Hun overtalte <u>mig</u> ₂ til	[<u>PRO</u> ₂ at fotografere Aros.]]	
			Objektskontrol af PRO
c.	[Det var umuligt	[PRO _{arb} at fotografere Aros.]]	
			Arbitrær reference

I resten af artiklen vil vi anvende følgende tre notationer, men kun der hvor de er relevante for vores analyse: kantede parenteser, [], til at afgrænse sætninger, inkl. ledsætninger, PRO til at indikere et usynligt subjekt i en infinit ledsætning, og understregninger til at an-

give koreferente udtryk. Når et eksempel med understregninger anføres som grammatisk eller ugrammatisk, gælder dette derfor kun den interpretation af sætningen som understregningerne angiver, se fx forskellen mellem (5)a,b nedenfor.

2. *sig* med og uden argumentstatus

2.1 Typen *kritisere sig selv* vs. typen *skamme sig*

Vi går altså ud fra at *sig* i eksempler som (1)a ovenfor (og som i (37)c og i (49)a-d nedenfor) er et argument, og det bygger vi bl.a. på at *sig* i de pågældende eksempler forekommer i en kontekst hvor det kan byttes ud med andre nominale udtryk:

- (5) a. [Mette hørte [Lars kritisere sig.]]
 b. * [Mette hørte [Lars kritisere sig.]]
 c. * [Mette hørte [Lars kritisere sig.]]
 d. * [Mette hørte [Lars kritisere sig selv.]]
 e. [Mette hørte [Lars kritisere sig selv.]]
 f. * [Mette hørte [Lars kritisere sig selv.]]
 g. * [Mette hørte [Lars kritisere Anders.]]
 h. * [Mette hørte [Lars kritisere Anders.]]
 i. [Mette hørte [Lars kritisere Anders.]]
 j. [Mette hørte [Lars kritisere hende.]]
 k. * [Mette hørte [Lars kritisere hende.]]
 l. [Mette hørte [Lars kritisere hende.]]

Som det vil blive beskrevet mere udførligt i afsnit 3 nedenfor, kan man her se at hvor *sig selv* som objekt for *kritisere* skal have en antecedent indeholdt i den mindste sætning, (5)e, skal *sig* som objekt for *kritisere* have en antecedent udenfor den mindste sætning, (5)a, men dog indeholdt i den mindste finitte sætning. (Den mindste sætning der indeholder *sig/sig selv*, er altså den infinitte indlejrede sætning = de inderste [], hvorimod den mindste finitte sætning der indeholder *sig/sig selv*, er hele den finitte hovedsætning = de yderste [].)

En helt anden situation er den vi allerede har mødt i (2)c ovenfor (og som vi også vil møde i (51)a-d nedenfor), og som vi genfinder i følgende type eksempler:

(6) a. <u>Mette</u> skyndte <u>sig</u> .	f. <u>Lars</u> skammede <u>sig</u> .
b. * Mette skyndte sig selv.	g. * Lars skammede sig selv.
c. * Mette skyndte hende.	h. * Lars skammede hende.
d. * Mette skyndte ham.	i. * Lars skammede ham.
e. * Mette skyndte Anders.	j. * Lars skammede Anders.

I (2)c, (6)a,f (og i (51)a-d) kan *sig* ikke byttes ud med andre nominale udtryk, og derfor antager vi at *sig* ikke er et argument i disse tilfælde. *Sig* bliver ikke tilskrevet en semantisk rolle af verber som *skynde* og *skamme*, i modsætning til verber som *skælde ud*, *hjælpe*, *kritisere* og *fotografere*.

Dermed er grunden til at man ikke kan *skælde sig ud* (som nævnt i artiklens undertitel) den at *skælde X ud* tilskriver en semantisk rolle til objektet *X*, og hvis dette *X* er *sig*, så er det et *sig* med argumentstatus, og *sig* med argumentstatus kan, som vist i afsnit 3 nedenfor, ikke have en lokal antecedent (dvs. indeholdt i den mindste sætning der indeholder *sig*). Dette forudsiger derudover at *skælde sig ud* faktisk er muligt, hvis altså *sig* har en ikke-lokal antecedent (dvs. uden for en infinit sætning), hvilket holder stik, som man kan se af velformede eksempler som

- (7) Ingen elev ville bede en lærer om [PRO at skælde sig ud].

Det andet af verberne i undertitlen, *at skille sig ud*, hører derimod til samme gruppe som *skamme* og *skynde*, (2), (6) og (51). Grunden til at man ikke kan *skille sig selv ud* er altså den at *skille X ud* ikke tilskriver en semantisk rolle til objektet *X*, hvilket ikke er kompatibelt med kravet om at *sig selv* skal have argumentstatus (og derfor skal have tilskrevet en semantisk rolle).

Vi skrev om *skamme*-typen af eksempler i (2)c, (6)a,f (og i (51) a-d og i række 4 i (45) nedenfor) at *sig* er koreferent med det lokale subjekt, altså med *Mette* i (6)a og med *Lars* i (6)f, og det står vi ved, selvom man kunne argumentere for at *sig* slet ikke har nogen reference i (6), hvilket så ville betyde at det heller ikke kunne være koreferent med et andet udtryk.

Det at *sig* ikke er et argument i de kontekster hvor det ikke kan udskiftes med andre nominale udtryk, dvs. *skamme sig*, *skynde sig* og *skille sig ud*, er en udbredt antagelse, som vi deler med Diderichsen (1962 (1946):61), Holmberg (1984:8-10), Hellan (1988:111), Hvilshøj (2000:22-25), Brandt (2008:104), Hansen & Heltoft (2011:592-593) og mange andre, selvom antagelsen formuleres forskelligt: Diderichsen (1962 (1946):61) siger at ”et Transitiv med reflektivt Objekt (*sig*) ofte nærmer sig til intransitiv Betydning”, Holmberg (1984:8-10) og Hellan (1988:111) taler (ligesom vi gør) om at dette *sig* ikke får tilskrevet en semantisk rolle, Hvilshøj (2000:22-25) siger at dette *sig* er en ”mediummarkør”, etc.

Til gengæld er vi uenige med fx Hvilshøj (2000:29) hvad angår status af argument *sig*, se afsnit 2.5 nedenfor.

2.2 Typen *brænde sig/brænde sig selv*

Både når *sig* er et argument, som i (5), og når det ikke er, som i (6), kan det ikke uden videre skiftes ud med *sig selv*. I (6) er *sig selv* ganske enkelt umulig, og i (5)c er *sig selv* ganske vist mulig, men med en helt anden reference end *sig* har i samme position, se (5)a.

Hvad gør man så med eksempler som (8) og (9), hvor både *sig* og *sig selv* er mulige uden at referenceforholdene ændres (til forskel fra *kritisere* i (5)a,c)?

(8) a. Brændenælden er en af forårets første planter, og så længe den endnu ikke har foldet sine blade ud, kan man plukke dem uden [PRO at brænde sig].(KorpusDK, Berlingske Tidende, 1991)

b. Ungkommunisterne demonstrerede blandt andet på Jan Palach-pladsen, opkaldt efter den unge mand, [som brændte sig selv i protest mod Warszawa-pagtens besættelse af Tjekkoslovakiet i 1968].

(KorpusDK, Politiken, 1990)

(9) a. Jamen, om jeg da vil have, [at de stakkels små, [når de klatrer rundt i legehuse, træer og tov] skal slå sig, hvis de falder ned?

(KorpusDK, Berlingske Tidende, 1991)

b. [Han slog sig selv med en stok], men så pludselig kunne det være nok.

(KorpusDK, skønlitteratur, 1992)

I forlængelse af analysen i det foregående afsnit bliver man efter vores mening nødt til at sige at *brænde* og *slå* har et objekt som er et argument (= de tilskriver en semantisk rolle til deres objekter) i (8)b/(9)b, men ikke i (8)a/(9)a.

Med andre ord, hvor *kritisere* tilskriver en semantisk rolle til sit objekt, også når dette er *sig/sig selv*, og hvor *skamme* aldrig tilskriver en semantisk rolle til sit objekt (og det er derfor dette kun kan være *sig*), så er der to fortolkninger af verber som *brænde* og *slå*: De kan tilskrive deres objekt en semantisk rolle, (8)b/(9)b, men de kan også have et objekt der ikke får tilskrevet nogen semantisk rolle, (8)a/(9)a.

Bemærk at der ikke er noget suspekt ved dette greb, altså at vi ikke alene har verber af type A og verber af type B, men også verber der ser ud til at kunne have enten den ene eller den anden type. Dette er en velkendt situation, fx har verber som *træffe* altid kun et objekt, hvorimod verber som *give* altid har to objekter, men opdelingen af verber i monotransitive og ditransitive bliver ikke bragt i tvivl af eksistensen af verber som *købe* og *sælge* der enten kan have et eller to objekter (*Hun har købt en Porsche* vs. *Hun har købt sin datter en Porsche*).

Den foreslåede analyse af (8)/(9) understøttes af de klare betydningsforskelle mellem (8)a/(9)a og (8)b/(9)b, som kan forklares ved at der er en semantisk rolle mindre involveret i *sig*-eksemplerne end i *sig selv*-eksemplerne. Både *brænde sig selv* og *slå sig selv* involverer både en AGENS og et TEMA, hvorimod *brænde sig* og *slå sig* kun involverer et TEMA, ikke nogen AGENS. Det er denne mangel på AGENS i (8)a/(9)a der gør at der ikke er nogen intention involveret, i modsætning til (8)b/(9)b hvor AGENS *brænder sig selv* eller *slår sig selv* med vilje.

Sætte sig selv involverer ligeledes både en AGENS og et TEMA, hvorimod *sætte sig* kun involverer en AGENS, ikke noget TEMA:

- (10) a. Kenneth Jensen og Tommy Schram har sat sig selv på den danske transferliste, fordi deres kontrakter udløber 30. juni.
(KorpusDK, Jyllands-Posten, 2001)
- b. Kate satte sig på stolen, som lægen havde trukket frem.
(KorpusDK, Hjemmet, 1992)

Tillade sig selv involverer tre roller, AGENS, BENEFAKTIV og TEMA, hvorimod *tillade sig* kun involverer AGENS og TEMA, ikke BENEFAKTIV:

- (11) a. Med konen under armen tillader de sig selv at spille.
(KorpusDK, Jyllands-Posten, 1998)
- b. Vist er der nogle bestemte regler for, hvad man sprogligt kan tillade sig og hvad ikke.
(KorpusDK, Berlingske Tidende, 1991)

Vi har således foreslået eksistensen af (mindst) tre typer verber: almindelige transitive verber som *kritisere*, der tilskriver en semantisk rolle til deres objekt (også når dette er *sig/sig selv*), refleksive verber som *skamme*, der ikke tilskriver en semantisk rolle til deres objekt (og det er derfor dette kun kan være *sig*), og endelig verber som *brænde* og *slå*, der både kan opføre sig som den ene og som den anden gruppe.

2.3 Typen *vaske sig/vaske sig selv*

Der findes en særlig undergruppe af de verber der tilhører begge grupper (almindelige transitive verber og refleksive verber), ligesom *brænde*, *slå*, *sætte ned* og *tillade*. Det drejer sig om verber som *vaske*, *barbere*, *frisere* og *sminke*:

- (12) a. Lars vasker sig hver morgen.
b. Lars vasker sig selv hver morgen.

Disse verber har tilfælles med verber som *brænde*, *slå*, *sætte ned* og *tillade* at både *sig* og *sig selv* er mulige som objekter, men det der adskiller de to grupper, er at for *vaske*, *barbere*, *frisere* og *sminke* ser der ikke ud til at være nogen videre forskel i betydning mellem de to typer objekter (dvs. mellem (12)a og (12)b).

Alligevel foreslår vi at *sig* i (12)a ikke får tilskrevet en semantisk rolle, hvorimod *sig selv* i (12)b får tilskrevet rollen TEMA. Denne analyse understøttes af at noget tilsvarende gør sig gældende i engelsk, hvor der heller ikke er nogen videre betydningsforskel mellem en sætning hvor *wash* har et objektsargument, (13)b, og en sætning hvor *wash* ikke har noget objektsargument, (13)a:

- (13) a. Lawrence washes every morning. (engelsk)
 b. Lawrence washes himself every morning. (engelsk)

Derfor er *vaske* det sidste verbum og ikke det første man skal kaste sig over når man prøver på at finde ud af forskellen mellem *sig* og *sig selv*. Det betyder ikke at man skal ignorere *vaske*, men bare at man skal begynde med andre typer af verber, for så er *vaske* ikke nær så problematisk.

Bemærk endvidere at Hansen & Heltoft (2011) giver et parallelt eksempel med verbet *skyde*, hvor de siger at *skyde* kan tage både *sig* og *sig selv*, med forskellige argumentstrukturer:

- (14) a. Jensen har skudt sig A^1
 b. Jensen har skudt sig selv $A^1 = A^2$
 Jensen har skudt ham $A^1 \neq A^2$
 (Hansen & Heltoft 2011: 593)

Vi holder således fast ved vores forslag om (mindst) tre typer verber: almindelige transitive verber som *kritisere*, der tilskriver en semantisk rolle til deres objekt (også når dette er *sig/sig selv*), refleksive verber som *skamme*, der ikke tilskriver en semantisk rolle til deres objekt (og det er derfor dette kun kan være *sig*), og endelig verber som *brænde*, *slå* og *vaske*, der både kan opføre sig som den ene og som den anden gruppe.

2.4 Data fra KorpusDK vedrørende *sig* uden argumentstatus

(15) viser fordelingen af lokalt *sig* (dvs. *sig* med antecedent i den mindste sætning der indeholder *sig*) for de tre typer af verber i KorpusDK:

(15)	at - inf. - <i>sig</i> (kun talt 10 %)	præs.part. - <i>sig</i>	at - inf. - P - <i>sig</i>	præs.part. - P - <i>sig</i>
<i>skamme sig</i>	27,0 % (8630)	32 % (33)	82 % (201)	100 % (2)
<i>brænde sig</i>	55,4 % (17740)	55,3 % (57)	18 % (44)	0 % (0)
<i>vaske sig</i>	17,6 % (5650)	12,6 % (13)	0 % (0)	0 % (0)
	100 % (32020)	100 % (103)	100 % (245)	100 % (2)

Disse tal er begrænset til de samme fire kontekster, dvs. de fire forskellige søjler, som i (42) i afsnit 4.1 nedenfor. I de tre sidste søjler er samtlige eksempler på lokalt *sig* talt med og sorteret manuelt. Bemærk at tallet i fjerde søjle er meget lavt med kun 2 forekomster. I første søjle har vi kun talt 10 %, nemlig 3202 ud af i alt ca. 32000 forekomster af *sig* uden argumentstatus.

Skamme-verber og *brænde*-verber udgør langt hovedparten af eksemplerne (mellem 82,4 og 100 %) og *vaske*-verberne udgør kun en mindre gruppe i alle konstruktioner.

Her er korpuseksempler på *skamme*-typen og *vaske*-typen, hvorimod korpuseksempler på *brænde*-typen allerede blev givet i afsnit 2.2.

- (16) Men danskerne har ikke noget [PRO at skamme sig over i Serampore].
(KorpusDK, Samvirke, 1991)
- (17) De måtte gå udenfor for [PRO at øve sig].
(KorpusDK, skønlitteratur, 1992)
- (18) a. Jeg kan ikke fatte, at [folk for eksempel ikke kan vaske sig derhjemme] ...
(KorpusDK, Københavns Borgerrepræsentation, 1992)
- b. ... en syg hustru, så dement at [hun ikke kan vaske sig selv].
(KorpusDK, Politiken, 1999)
- (19) a. Det var blevet klart, at atomvåben simpelt hen ikke kan bruges til [PRO at forsvare sig med].
(KorpusDK, *Mærk Verden*, 1989)
- b. USA bør først og fremmest bruge sine penge på [PRO at forsvare sig selv].
(KorpusDK, Politiken, 1999)

2.5 Relevansen af både *sig* med argumentstatus og *sig* uden argumentstatus

En grundlæggende antagelse i vores analyse er altså at *sig* nogle gange er et argument og nogle gange ikke er det. Når *sig* er et argument, forekommer det i en infinit ledsætning, og dets antecedent står uden for denne ledsætning. Når *sig* ikke er et argument, er antecedenten subjekt i den mindste sætning som indeholder *sig*, og *sig* uden argumentstatus er derfor ikke begrænset til infinitte ledsætninger.

Man kan således konstruere tvetydige eksempler af følgende type, hvor vores analyse forudsiger at det at nogen bliver sat ned, (*sig* med argumentstatus) hænger sammen med en antecedent uden for den mindste sætning der indeholder *sig*, men indeholdt i den mindste finitte sætning, (20)a, og det at nogen sætter sig ned (*sig* uden argumentstatus), hænger sammen med en antecedent indeholdt i den mindste sætning, (20)b:

- (20) a. Heltinden bad King Kong om at sætte sig ned.
(*Vær venlig at sætte mig ned i Central Park!*)
- b. Heltinden bad King Kong om at sætte sig ned.
(*Sæt dig ned, din store abe!*)

De to modsatte kombinationer forventes at være umulige.

På grund af den ringe hyppighed er Hvilshøj (2000:29) (og dermed også Jensen 2010:50-51) uenig i eksistensen/relevansen af argumentversionen af *sig*:

- (21) Et forsøg på at opstille simple og elegante bindingsbetingelser for distributionen af *sig* og *sig selv* fører Vikner (1986:21) til at betragte denne brug af *sig* [dvs. *sig* som argument med antecedent i oversætningen som i (5)a/(20)a] som "the core case", dvs. som den grundlæggende brug. Jeg argumenterer i Hvilshøj 1998 for det urimelige i den påstand, bl.a. pga. den ringe hyppighed af [denne konstruktion]. I Projekt Bysociolingvistik's korpus findes 1343 forekomster af *sig* (*sig selv* fraregnet); heraf er kun fem langdistancebundet [dvs. af typen (5)a/(20)a].
Hvilshøj (2000:29)

Brandt (2001:142, (86b)) går endnu længere idet han mener at eksempler af denne type, altså (5)a/(20)a (og (23)a,b og (49)a-d nedenfor, fra KorpusDK), er umulige i dansk.¹

¹ Brandt (2001:123) foreslår endvidere at *sig selv* blot er en emphatisk version af *sig*, hvilket efter vores mening burde betyde at *sig* og *sig selv* altid kunne optræde i de samme kontekster, hvilket ikke holder stik. Selvom man måske med Brandt kunne mene at *vaske sig selv* i (12)b er en emphatisk version af *vaske sig* i (12)a, ville det være svært at forklare at forskellen mellem *brænde sig* og *brænde sig selv* i (8) som udelukkende en forskel i emfase, idet der er intention involveret i *brænde sig selv* men ikke i *brænde sig*. Hertil kommer at man så også ville forvente at der var emphatiske versioner af andre eksempler både med *sig* med argumentstatus og med *sig* uden argumentstatus, men hvis man erstatter *sig* med *sig selv* i eksemplerne i (49) eller (51), er resultatet ikke emfase men derimod ugrammatikalitet.

Selvom det kan være svært at finde kontraster af typen (20)a,b i KorpusDK, følger det på ingen måde at brugen af *sig* som argument (som altid har en antecedent uden for den mindste sætning der indeholder *sig*) er irrelevant eller umulig at gøre rede for, som vist i række 1 i (45)/(48) nedenfor, i KorpusDK-eksemplerne (23)a,b og (49)a-d nedenfor og i de konstruerede eksempler (5)a og (20)a (og i (37)c nedenfor). Vi vil her give endnu et KorpusDK-baseret argument for relevansen af brugen af *sig* som argument.

Følgende 27 forskellige verber eller verbum+præposition-kombinationer kan kun efterfølges af *sig* når verbet ikke er finit: Der er ingen eksempler på disse kombinationer efterfulgt af *sig* når verbet er finit, som i (24), hvorimod der er ikke mindre end 236 tilfælde når verbet er en infinitiv eller et præsens participium, som i (23):

(22)

verbum	<i>sidde-P-sig</i>	<i>hænge-P-sig</i>	<i>ligge-P-sig</i>	<i>hjælpe-sig</i>	<i>flagre-P-sig</i>	<i>passe-P-sig</i>	<i>bo-P-sig</i>
<i>at</i> -infinitiv	2	1	6	92	0	6	4
præsens part.	16	14	11	0	9	0	5
nutid	0	0	0	0	0	0	0
datid	0	0	0	0	0	0	0
verbum	<i>gøre-P-sig</i>	<i>bestemme-P-sig</i>	<i>køre-P-sig</i>	<i>løbe-P-sig</i>	<i>jage-P-sig</i>	<i>spille-P-sig</i>	<i>halse-P-sig</i>
<i>at</i> -infinitiv	5	6	2	2	3	3	0
præsens part.	0	0	1	2	0	0	3
nutid	0	0	0	0	0	0	0
datid	0	0	0	0	0	0	0
verbum	<i>sove-P-sig</i>	<i>bølge-P-sig</i>	<i>drysse-P-sig</i>	<i>følge-P-sig</i>	<i>holde-P-sig</i>	<i>stå-P-sig</i>	<i>spise-P-sig</i>
<i>at</i> -infinitiv	1	1	0	2	2	2	3
præsens part.	1	2	2	0	0	3	0
nutid	0	0	0	0	0	0	0
datid	0	0	0	0	0	0	0
verbum	<i>hvile-P-sig</i>	<i>kredse-P-sig</i>	<i>stemme-P-sig</i>	<i>skrive-P-sig</i>	<i>blafre-P-sig</i>	<i>ringe-P-sig</i>	I alt
<i>at</i> -infinitiv	5	0	2	5	0	1	156
præsens part.	4	2	0	0	4	1	80
nutid	0	0	0	0	0	0	0
datid	0	0	0	0	0	0	0

Det drejer sig altså om eksempler som

- (23) a. ... hans røde kåbe skiftes ud med en sort og hans magiske kunnen er nu så stor, at han ikke behøver Caramon til [PRO at hjælpe sig].
(KorpusDK, danskopgave, 1992)
- b. Han hoppede ned, vinkede ad Julius, og sprang afsted mod brønden med [kappen flagrende efter sig].
(KorpusDK, skønlitteratur, 1999)

hvorimod KorpusDK altså ikke indeholder nogen tilsvarende finitte eksempler, fx

- (24) a. * Caramon hjalp sig.
b. * Kappen flagrede efter sig.

Idet argument *sig* i vores analyse, som allerede omtalt (se også (41) nedenfor), kræver en ikke-lokal antecedent, altså en antecedent som både er uden for den mindste sætning der indeholder *sig*, og indeholdt i den mindste finitte sætning der indeholder *sig*, kan denne analyse forklare hvorfor argument *sig* ikke kan være objekt for et finit verbum: Den mindste sætning der indeholder *sig*, og den mindste finitte sætning der indeholder *sig*, ville nemlig i så tilfælde være identiske, og *sig*'s betingelser til en antecedent ville ikke kunne opfyldes.

Sådanne data viser efter vores mening at det ikke er spor urimeligt at opstille en analyse som den i Vikner (1985, 1986) og den vi argumenterer for her, hvor eksistensen af argument *sig* med antecedent uden for den mindste (infinite) sætning, som i (37)c/(49)a-d/(5)a/(20)a/(23)a,b, er en helt central antagelse.

Vi håber altså hermed at have vist at der er god grund til at antage to typer af *sig*: Både et *sig* med argumentstatus, som i (25)a, gentaget fra (1)a, der får tilskrevet en semantisk rolle og som kræver en antecedent uden for den mindste sætning, men indeholdt i den mindste finitte sætning:

- (25) a. Sofie bad mig om at kritisere sig.
b. * Sofie bad mig om at kritisere sig selv.

vs.

- c. * Sofie kritiserede sig.
d. Sofie kritiserede sig selv.

og et *sig* uden argumentstatus, som i (26)c, gentaget fra (2)c, der ikke får tilskrevet en semantisk rolle og som kræver en antecedent indeholdt i den mindste sætning:

- (26) a. * Sofie bad mig om at skamme sig.
b. * Sofie bad mig om at skamme sig selv.

vs.

- c. Sofie skammede sig.
d. * Sofie skammede sig selv.

3. Overblik over det danske refleksivsystem

I afsnit 3 vil vi fokusere på pronominer (inklusive refleksiver) med argumentstatus, og først i afsnit 4 hvor vi kommer til data fra KorpusDK, vil vi igen tage refleksiver uden argumentstatus med i betragtning.

3.1 Første person: *mig* og *mig selv*

Hvor der i fx det engelske refleksivsystem 'bare' skal gøres en forskel mellem to typer elementer: *her* og *herself*, skal vi i dansk holde rede på op til fire forskellige typer elementer: *sig*, *sig selv*, *hende* og *hende selv*. For at det ikke skal blive for svært, vil vi begynde i den nemme ende hvor der kun er en distinktion at holde rede på: $\pm$ *selv*, dvs. forskellen i fx første person ental mellem *mig selv*, (27) og *mig*, (28) (bemærk at vi i stedet ligeså godt kunne have valgt anden person ental *dig/dig selv*, eller første person flertal *os/os selv*, eller anden person flertal *jer/jer selv*):

		Antecedent ²
(27) a.	<u>Jeg</u> skælder altid <u>mig selv</u> ud.	Subjekt (i den mindste sætning)
b.	Anne og Bo fortalte <u>mig</u> en historie om <u>mig selv</u> .	Non-subjekt (i den mindste sætning)
c.	* <u>Jeg</u> overtalte Anne og Bo til [PRO at hjælpe <u>mig selv</u>].	Subjekt uden for infinit sætning
d.	* Anne og Bo lovede <u>mig</u> [PRO at hjælpe <u>mig selv</u>].	Non-subjekt uden for infinit sætning
e.	* <u>Jeg</u> tror [at Anne og Bo vil hjælpe <u>mig selv</u>].	Subjekt uden for finit sætning
f.	* Anne og Bo fortalte <u>mig</u> [at de ville hjælpe <u>mig selv</u>].	Non-subjekt uden for finit sætning
g.	* Anne og Bo skældte <u>mig selv</u> ud.	(Ingen antecedent)
(28) a.	* <u>Jeg</u> skælder <u>mig</u> altid ud.	
b.	* Anne og Bo fortalte <u>mig</u> en historie om <u>mig</u> .	
c.	<u>Jeg</u> overtalte Anne og Bo til [PRO at hjælpe <u>mig</u>].	
d.	Anne og Bo lovede <u>mig</u> [PRO at hjælpe <u>mig</u>].	
e.	<u>Jeg</u> tror [at Anne og Bo vil hjælpe <u>mig</u>].	
f.	Anne og Bo fortalte <u>mig</u> [at de ville hjælpe <u>mig</u>].	
g.	Anne og Bo skældte <u>mig</u> ud.	

² Bemærk at disse antecedent-konfigurationer ikke blot gælder for de syv eksempler i (27) men tilsvarende for de syv eksempler i hver af (28), (31), (32), (35), (36), (37) og (38).

Bemærk endvidere at vi for overskuelighedens skyld kun giver et enkelt eksempel for hver antecedent-konfiguration. Vi kunne godt have givet flere forskellige typer eksempler for i hvert fald for nogle af antecedent-konfigurationerne. Således kunne der udover (27)a også gives følgende eksempler på *mig selv* med subjektsantecedent indeholdt i den mindste sætning der indeholder *mig selv*:

- (i) a. Anne og Bo tror at [jeg skældte mig selv ud].
- b. Anne og Bo hørte [mig skælde mig selv ud].
- c. Anne og Bo overtalte mig til [PRO at skælde mig selv ud].

og ligeledes kunne der udover (28)c også gives følgende eksempel på *mig* med subjektsantecedent uden for en infinit sætning:

- (ii) Jeg hørte [Anne og Bo skælde mig ud].

(29) Generaliseringer vedr. mig & mig selv, (27) og (28):

- a. *mig selv* (+*selv*) kræver en antecedent, og denne antecedent skal findes i den mindste sætning der indeholder *mig selv* (dens egen sætning), uanset om denne sætning er finit eller ej.
- b. *mig* (–*selv*) må ikke have en antecedent i den mindste sætning der indeholder *mig* (dens egen sætning), uanset om denne sætning er finit eller ej.

(I (28)e er den mindste sætning der indeholder *mig*, den infinitte indlejrede sætning. I (28)g er den mindste sætning der indeholder *mig*, derimod hele den finitte hovedsætning.)

Hermed har vi taget det første skridt til skemaet for det danske refleksivsystem (som foreslået i Vikner 1985:46):

(30)	<u>+selv</u> skal have en antecedent i den mindste sætning	<u>–selv</u> må ikke have en antecedent i den mindste sætning
	<i>mig selv, dig selv, os selv, jer selv</i>	<i>mig, dig, os, jer</i>

Denne forskel er helt parallel til de engelske forskelle *myself/me* og *herself/her*.

3.2 Possessiver: *sin* og *hendes*

Lad os nu betragte den anden dimension i det danske refleksivsystem, nemlig det vi vil kalde distinktionen $\pm$ *sig*, som vi finder den i de possessive pronominer i tredje person, mellem *sin*, (31), og *hendes*, (32). Denne forskel er mindre udbredt end $\pm$ *selv*, men den findes i alle de skandinaviske sprog og også uden for Skandinavien, fx i latin, selvom den hverken findes i engelsk, tysk eller fransk.

	<u>Antecedent</u>
(31)	
a. <u>Dorthe</u> skælder altid <u>sine</u> børn ud.	Subjekt (i den mindste sætning)
b. * Anne og Bo fortalte <u>Dorthe</u> en historie om <u>sine</u> børn.	Non-subjekt (i den mindste sætning)
c. <u>Dorthe</u> overtalte Anne og Bo til [PRO at hjælpe <u>sine</u> børn].	Subjekt uden for infinit sætning
d. * Anne og Bo lovede <u>Dorthe</u> [PRO at hjælpe <u>sine</u> børn].	Non-subjekt uden for infinit sætn.
e. * <u>Dorthe</u> tror [at Anne og Bo vil hjælpe <u>sine</u> børn].	Subjekt uden for finit sætning
f. * Anne og Bo fortalte <u>Dorthe</u> [at de ville hjælpe <u>sine</u> børn].	Non-subjekt uden for finit sætning
g. * Anne og Bo skældte <u>sine</u> børn ud.	(Ingen antecedent)
(32)	
a. * <u>Dorthe</u> skælder altid <u>hendes</u> børn ud.	
b. Anne og Bo fortalte <u>Dorthe</u> en historie om <u>hendes</u> børn.	
c. <u>Dorthe</u> overtalte Anne og Bo til [PRO at hjælpe <u>hendes</u> børn].	
d. Anne og Bo lovede <u>Dorthe</u> [PRO at hjælpe <u>hendes</u> børn].	
e. <u>Dorthe</u> tror [at Anne og Bo vil hjælpe <u>hendes</u> børn].	
f. Anne og Bo fortalte <u>Dorthe</u> [at de ville hjælpe <u>hendes</u> børn].	
g. Anne og Bo skældte <u>hendes</u> børn ud.	
(33)	
Generaliseringer vedr. sin & hendes, (31) og (32):	
a.	<i>sin</i> (+ sig) kræver en antecedent, og denne antecedent skal være et subjekt indeholdt i den mindste finitte sætning der indeholder <i>sin</i> .
b.	<i>hendes</i> (– sig) må ikke have som antecedent et subjekt indeholdt i den mindste sætning der indeholder <i>hendes</i> .

(I (31)c er den mindste sætning der indeholder *sine*, den infinitte indlejrede sætning. I (31)a er den mindste sætning der indeholder *sine*, derimod hele den finitte hovedsætning. I både (31)a og (31)c er den mindste finitte sætning der indeholder *sine*, hele den finitte hovedsætning.)

Bemærk asymmetrien mellem ”den mindste finitte sætning” i (33)a og ”den mindste sætning” i (33)b, som er baseret på at både (31)c og (32)c er mulige. Vi mener altså at denne asymmetri kan beskrives helt præcist, og dermed er vi ikke enige med Togeby

(2004:146), som skriver: ”I akkusativ + infinitiv og akkusativ med *at*-infinitiv (§§ 68, 176-177) er det ikke klart hvordan reglen virker”. Se desuden Vikner & Ehlers (2017) for en mere detaljeret analyse af *sin/hendes*.

Hermed har vi taget det andet skridt til skemaet for det danske refleksivsystem:

(34)	
+<i>sig</i> skal have et subjekt som antecedent i den mindste finitte sætning	<i>sin</i>
-<i>sig</i> må ikke have et subjekt som antecedent i den mindste sætning	<i>hans, hendes, dens, dets</i>

Nu kan vi så gå videre og se hvad der sker når man bruger det fulde system med begge distinktioner: $\pm$ ***sig*** som beskrevet i dette afsnit, og $\pm$ ***selv*** som beskrevet i det foregående afsnit.

3.3 Tredje person: *sig*, *sig selv*, *hende* og *hende selv*

I afsnit 3.1 behandlede vi én binær distinktion, $\pm$ ***selv***, altså en forskel mellem to typer elementer: *mig* og *dig selv*. I afsnit 3.2 behandlede vi en anden binær distinktion, $\pm$ ***sig***, altså også en forskel mellem to typer elementer: *sin* og *hendes*. Nu går vi videre til det fulde system i dansk, hvor begge de ovennævnte binære distinktioner er relevante, både $\pm$ ***selv*** og $\pm$ ***sig***. Det er derfor det fulde system skelner mellem fire typer elementer: *sig*, (35), *sig selv*, (36), *hende*, (37), og *hende selv*, (38).

		Antecedent
(35)	a. <u>Dorthe</u> skælder altid <u>sig selv</u> ud.	Subjekt (i den mindste sætning)
	b. * Anne og Bo fortalte <u>Dorthe</u> en historie om <u>sig selv</u> .	Non-subjekt (i den mindste sætning)
	c. * <u>Dorthe</u> overtalte Anne og Bo til [PRO at hjælpe <u>sig selv</u>].	Subjekt uden for infinit sætning

d. * Anne og Bo lovede <u>Dorthe</u> [PRO at hjælpe <u>sig selv</u>].	Non-subjekt uden for infinit sætn.
e. * <u>Dorthe</u> tror [at Anne og Bo vil hjælpe <u>sig selv</u>].	Subjekt uden for finit sætning
f. * Anne og Bo fortalte <u>Dorthe</u> [at de ville hjælpe <u>sig selv</u>].	Non-subjekt uden for finit sætning
g. * Anne og Bo skældte <u>sig selv</u> ud.	(Ingen antecedent)

- (36) a. * Dorthe skælder altid hende selv ud.
 b. Anne og Bo fortalte Dorthe en historie om hende selv.
 c. * Dorthe overtalte Anne og Bo til [PRO at hjælpe hende selv].
 d. * Anne og Bo lovede Dorthe [PRO at hjælpe hende selv].
 e. * Dorthe tror [at Anne og Bo vil hjælpe hende selv].
 f. * Anne og Bo fortalte Dorthe [at de ville hjælpe hende selv].
 g. * Anne og Bo skældte hende selv ud.

- (37) a. * Dorthe skælder sig altid ud.
 b. * Anne og Bo fortalte Dorthe en historie om sig.
 c. Dorthe overtalte Anne og Bo til [PRO at hjælpe sig].
 d. * Anne og Bo lovede Dorthe [PRO at hjælpe sig].
 e. * Dorthe tror [at Anne og Bo vil hjælpe sig].
 f. * Anne og Bo fortalte Dorthe [at de ville hjælpe sig].
 g. * Anne og Bo skældte sig ud.

- (38) a. * Dorthe skælder hende altid ud.
 b. * Anne og Bo fortalte Dorthe en historie om hende.
 c. Dorthe overtalte Anne og Bo til [PRO at hjælpe hende].
 d. Anne og Bo lovede Dorthe [PRO at hjælpe hende].
 e. Dorthe tror [at Anne og Bo vil hjælpe hende].
 f. Anne og Bo fortalte Dorthe [at de ville hjælpe hende].
 g. Anne og Bo skældte hende ud.

- (39) Generaliseringer vedr. sig selv, hende selv, sig & hende, (35)-(38):
 a. **sig selv** (+*sig*, +*selv*) kræver en antecedent, og denne antecedent skal ikke alene findes i den mindste sætning der indeholder *sig selv*, den skal også være et subjekt.

(= forener kravene til *mig selv* og til *sin*)

- b. ***hende selv*** (–*sig*, +*selv*) kræver en antecedent, og denne antecedent skal findes i den mindste sætning der indeholder *hende selv*, men den må ikke være et subjekt.
(= forener kravene til *mig selv* og til *hendes*)
- c. ***sig*** (+*sig*, –*selv*) kræver en antecedent, og denne antecedent skal være et subjekt indeholdt i den **mindste finitte sætning** der indeholder *sig*, men *sig* må ikke have en antecedent indeholdt i den mindste sætning.
(= forener kravene til *mig* og til *sin*)
- d. ***hende*** (–*sig*, –*selv*) må ikke have en antecedent i den **mindste sætning** der indeholder *hende*.
(= forener kravene til *mig* og til *hendes*)

Der er altså to forskellige typer betingelser i dansk.

- (40) a. $\pm$ ***selv*** hænger sammen med om elementet skal/kan have en antecedent indeholdt i den mindste sætning: *mig*, *sig*, *hende* vs. *mig selv*, *sig selv*, *hende selv*.
- b. $\pm$ ***sig*** hænger sammen med om elementet skal have en antecedent som er et subjekt indeholdt i den mindste finitte sætning, hvilket gælder *sig*, *sig selv*, *sin*, eller om elementet ikke må have en antecedent som er et subjekt indeholdt i den mindste sætning, hvilket gælder *hende*, *hende selv*, *hendes*.

$\pm$ ***selv***-distinktionen er forskellen mellem forskellige spalter/søjler i nedenstående skema, (41).

$\pm$ ***sig***-distinktionen er forskellen mellem forskellige linjer/rækker i nedenstående skema, (41).

Begge distinktioner kan sættes ud af spil: $\pm$ ***selv*** spiller ikke nogen rolle for de possessive pronominer, og $\pm$ ***sig*** spiller ikke nogen rolle uden for tredje person.

(41)	<u>+selv</u> skal have en antecedent i den mindste sætning	<u>–selv</u> må ikke have en antecedent i den mindste sætning	<u>Ingen ±selv- forskkel</u> (possessiver)
<u>+sig</u> skal have et subjekt som antecedent i den mindste finitte sætning	<i>sig selv</i>	<i>sig</i>	<i>sin</i>
<u>–sig</u> må ikke have et subjekt som antecedent i den mindste sætning	<i>ham selv, hende selv, den selv, det selv, dem selv</i>	<i>ham, hende, den, det, dem</i>	<i>hans, hendes, dens, dets</i>
<u>Ingen ±sig-forskkel</u> (1. & 2. person & deres)	<i>mig selv, dig selv, os selv, jer selv</i>	<i>mig, dig, os, jer</i>	<i>min, din, vores, jeres, deres</i>

Både **+selv**- og **–selv**-generaliseringerne henviser til ”den mindste sætning”, og denne symmetri betyder at der **ikke** er optionalitet *sig/sig selv* nogen steder (forudsat at der er tale om et argument, se afsnit 2 ovenfor).

Til gengæld er der en asymmetri hvad angår **±sig** idet **+sig**-generaliseringen henviser til ”den mindste finitte sætning”, hvor **–sig**-generaliseringen henviser til ”den mindste sætning”. Denne asymmetri resulterer i **optionalitet** *sig/hende* i infinitte ledsætninger, jf. at både (37)c og (38)c er mulige (helt parallelt til optionaliteten *sin/hendes* i infinitte ledsætninger, se (31)c og (32)c).

Vi sagde ovenfor at man som dansktalende skal holde rede på op til fire forskellige typer elementer (*sig, sig selv, hende* og *hende selv*), men som man kan se her, er situationen faktisk endnu mere kompliceret: Der er hele **ni** forskellige typer/grader af refleksivitet (de ni hvide felter), også selvom den niende type nok ikke udgør den allerstørste udfordring (der er nemlig ingen restriktioner på anvendelsen af *min, din, vores, jeres, deres*).

Ikke desto mindre må denne mangfoldighed være lidt af en udfordring for dem der tilegner sig dansk, men som vist ovenfor er det hele måske ikke helt så kompliceret som man kunne frygte: De **ni** forskellige typer/grader af refleksivitet (de ni hvide felter) kan som sagt beskrives med **to binære** distinktioner (de fire grå felter).

4. Data fra KorpusDK

4.1 Metode

Vi vil her præsentere en KorpusDK-baseret undersøgelse af det analysen i (41) forudsiger angående *sig* og *sig selv*. En tilsvarende KorpusDK-baseret undersøgelse vedr. *sin* og *hendes* findes i Vikner & Ehlers (2017), hvorimod vi endnu ikke har undersøgt hverken *hende/hende selv* eller *mig/mig selv*.

Vi har afgrænset undersøgelsen til fire kontekster:

(42) a.	<i>at</i>		verbum i infinitiv				<i>sig/sig selv</i>
b.			verbum i præsens participium				<i>sig/sig selv</i>
c.	<i>at</i>		verbum i infinitiv		præposition		<i>sig/sig selv</i>
d.			verbum i præsens participium		præposition		<i>sig/sig selv</i>

Disse fire kontekster er langt fra de eneste der tillader refleksiver, men de er de mest interessante idet alle indhøstede eksempler indeholder infinitte ledsætninger, hvilket vil sige at de i princippet tillader både eksempler med **lokale** antecedenter (dvs. med en antecedent indeholdt i den mindste sætning der indeholder *sig/sig selv*) og eksempler med **ikke-lokale** antecedenter (dvs. med en antecedent uden for den mindste sætning men indeholdt i den mindste finitte sætning):

- (43) a. lokal antecedent: [Han burde kritisere sig selv først].
- b. lokal antecedent: Jeg overtalte ham til [PRO at kritisere sig selv].
- c. ikke-lokal antecedent: Han overtalte mig til [PRO at kritisere sig].

Vi er nødt til at forlange tilstedeværelsen af infinitivmærket *at* i (42)a, c, fordi vi ellers også ville indhøste eksempler uden infinitte ledsætninger (som fx (43)a), hvilket vi gerne vil undgå for at sikre at de statistiske oplysninger om fordelingerne mellem lokale og ikke-lokale læsninger udelukkende er baseret på kontekster hvor hverken den ene eller den anden er udelukket på forhånd. Kravet om tilstedeværelsen af *at* fører desværre til udelukkelse af mange relevante eksempler (inkl. fx *Jeg hørte [ham kritisere sig selv]*), men ellers havde vi som sagt også indhøstet eksempler der ville have udelukket en ikke-lokal læsning.

Konstruktionerne med præposition og præsens participium er inspireret af Hvilshøj (2000:29) hvor eksemplerne på ikke-lokale refleksiver alle har formen i (42)d.

For (42)a gav søgningen cirka 35.000 resultater, og derfor er tallene i den første søjle i tabellerne i (44) og (45) kun skønnet, baseret på en optælling og sortering af et randomiseret udsnit på 10 % af sætningerne. I de tre andre kategorier er samtlige resultater sorteret og talt op. Randomiseringen (som blev foretaget ved hjælp af *Python 3.5*) skal sikre at udsnittet er nogenlunde repræsentativt for det samlede datasæt.

4.2 Resultater og diskussion

(44) og (45) opsummerer resultaterne af undersøgelsen af henholdsvis *sig* og *sig selv* i KorpusDK.

(44)	<i>at</i> - inf. - <i>sig selv</i> (kun talt 10 %)	præs.part. - <i>sig selv</i>	<i>at</i> - inf. - P - <i>sig selv</i>	præs.part. - P - <i>sig selv</i>
1 +arg, ikke-lokal	0 % (0)	0 % (0)	0,6 % (2)	0 % (0)
2 +arg, lokal	100 % (2410)	100 % (12)	99,4 % (345)	100 % (5)
3 -arg, ikke-lokal	0 % (0)	0 % (0)	0 % (0)	0 % (0)
4 -arg, lokal	0 % (0)	0 % (0)	0 % (0)	0 % (0)
	100 % (2410)	100 % (12)	100 % (347)	100 % (5)

(45)	<i>at</i> - inf. - <i>sig</i> (kun talt 10 %)	præs.part. - <i>sig</i>	<i>at</i> - inf. - P - <i>sig</i>	præs.part. - P - <i>sig</i>
1 +arg, ikke-lokal	0,8 % (260)	2,8 % (3)	19,1 % (75)	98,3 % (119)
2 +arg, lokal	0,1 % (10)	0 % (0)	0,8 % (3)	0 % (0)
3 -arg, ikke-lokal	0 % (0)	0 % (0)	0 % (0)	0 % (0)
4 -arg, lokal	99,1 % (32040)	97,2 % (103)	62,5 % (245)	1,7 % (2)
5 Nyt domæne ved PP med <i>sig</i>	0 % (0)	0 % (0)	17,6 % (69)	0 % (0)
	100 % (32310)	100 % (106)	100 % (392)	100 % (121)

Tabellerne er organiseret efter de fire sætningskonstruktioner brugt til søgningen, (42). Hver af de fire søjler repræsenterer tallene fra den manuelle sortering af sætningerne for den pågældende konstruktion. Tallene for *sig selv* og *sig* præsenteres i hver sin tabel. For både *sig* og *sig selv* er rækkerne opdelt i forhold til lokalitet (ikke-lokal og lokal, se (43)) og i forhold til hvorvidt *sig/sig selv* er et argument i sætningen eller ej (se afsnit 2 ovenfor).

Række 1 i (44), ikke-lokalt argument *sig selv*, burde ifølge vores analyse, (41), være tom. Vi forventer at *sig selv* kun optræder i konstruktioner hvor dens antecedent er subjekt i den mindste sætning. Data fra KorpusDK understøtter denne forudsigelse, dog med to modeksempler:

- (46) a. I dag står folket nærmest i et modsætningsforhold til partierne, [som først og fremmest har interesse i [PRO at manipulere folket til [PRO at stemme på sig selv]]].

(KorpusDK, Politiken, 2000)

- b. ”Det billede havde hun svært ved at få til [PRO at passe på sig selv]”, fortæller DR-medarbejder Lotte Holmen, der har hjulpet Kirstine med at lave udsendelsen i DRs TV-værksted.

(KorpusDK, B.T. 1991)

Disse to modeksempler forekommer os dog ikke at være helt velformede men som de står, er de klare modeksempler.

Række 2 i (44), lokalt argument *sig selv*, burde ifølge vores analyse, (41), indeholde mange eksempler, hvilket også er tilfældet. Her er eksempler på de fire typer:

- (47) a. Tvede og Madsen har valgt [PRO at være sig selv].
(KorpusDK, B.T., 1991)
- b. Men så har Thyra i hvert fald repareret den, skriver Holberg, [PRO trøstende sig selv og sine læsere].
(KorpusDK, faglitteratur, 1984)
- c. Præsidentkandidaten skal give sig selv et ansigt ved [PRO at fortælle om sig selv og familien] ...
(KorpusDK, Politiken, 2000)
- d. Mere nåede han ikke at sige, før kufferterne sejlede forbi dem, ud over rampen med rækværket, [PRO snurrende omkring sig selv]...
(KorpusDK, skønlitteratur, 1994)

Rækkerne 3 og 4 i (44), *sig selv* uden argumentstatus, er tomme. *Sig selv* optræder kun som et argument.

Række 1 i (45), ikke-lokalt argument *sig*, burde ifølge vores analyse, (41), indeholde mange eksempler, hvilket også er tilfældet. Den relative hyppighed er lav i de to første søjler uden præposition og er noget højere i søjle 3 med præposition. Ikke-lokalt *sig* udgør til gengæld langt størstedelen af resultaterne i den fjerde søjle, som netop svarer til de nævnte eksempler hos Hvilshøj (2000:29). Det er ikke åbenlyst hvorfor denne kontekst i så høj grad favoriserer ikke-lokalt *sig* (eller måske omvendt, hvorfor denne kontekst i så høj defavoriserer de andre muligheder). Hvis vi kun betragter *sig* med argumentstatus, ses det mere tydeligt at det næsten udelukkende forekommer ikke-lokalt i alle fire grupper:

(48)	<i>at</i> - inf. - <i>sig</i> (kun talt 10 %)		præs.part. - <i>sig</i>	<i>at</i> - inf. - P - <i>sig</i>		præs.part. - P - <i>sig</i>
1 +arg, ikke-lokal	96,3 %	(260)	100 % (3)	96,2 %	(75)	100 % (119)
2 +arg, lokal	3,7 %	(10)	0 % (0)	3,8 %	(3)	0 % (0)
	100 %	(270)	100 % (3)	100 %	(78)	100 % (119)

Her er eksempler på de fire typer i række 1 i (45)/(48):

- (49) a. Cassandra på et år sad musestille på moderens arm og lod hende om [PRO at indskrive sig].
(KorpusDK, Jyllands-Posten, 1998)
- b. Jeg syntes jeg så hvert enkelt menneske søgende i sit liv efter noget oprindeligt, mistet, velkendt og glemt, længselsfuldt alene og med [koret af sagte stemmer hviskende sig i blodet].
(KorpusDK, Jyllands-Posten, 1999)
- c. Mange har fået mor eller far til [PRO at skrive for sig].
(KorpusDK, Ude og Hjemme, 1986)
- d. I øjeblikket har hun to labradorhunde [PRO boende hos sig].
(KorpusDK, Jyllands-Posten, 1998)

Række 2 i (45)/(48), lokalt argument *sig*, burde ifølge vores analyse, (41), være tom. Dette er dog ikke helt tilfældet idet vi finder ca. 10 eksempler på argument-*sig* med lokal antecedent efter en infinitiv, inkl. (50)a,b, og tre eksempler på argument-*sig* med lokal antecedent efter en infinitiv og en præposition, (50)c-e:

- (50) a. Så forfalder de ikke, fordi de bliver ved [PRO at bruge sig].
(KorpusDK, erindringer, 1984)
- b. Det er godt for ham [PRO at bruge sig på den måde].
(KorpusDK, roman, 1986)
- c. Så samtidig med succesen ”Mig og Elvis” begyndte Nørbygaard for alvor [PRO at arbejde med sig og sit liv].
(KorpusDK, Jyllands-Posten, 1998)
- d. I sine ti Ekloger, ca. 40 f. Kr., videreudvikler han fx Theokrits tilløb til [PRO at digte om sig og sine venner i hyrders lignelse] ...
(KorpusDK, Weekendavisen, 1991)
- e. Verden er i dag så kompleks og så tæt forbundet, at det ikke længere giver mening [PRO kun at tænke på sig og sit].
(KorpusDK, Politiken, 2000)

De to første modeksempler i (50)a,b forekommer os ikke at være helt velformede, men som de står, er de klare modeksempler.

De tre sidste modeksempler, (50)c,d,e, indeholder alle *sig* koordineret med *sin/sit/sine*, hvilket ser ud til at påvirke antecedentmulighederne (muligvis således at *sig* her overtager de antecedentmuligheder som *sin* har).

For række 3 og 4 i (45) har vores analyse, som den er præsenteret i (41), ingen direkte forudsigelser som sådan idet analysen kun siger noget om *sig/sig selv/hende/hende selv* som argumenter. Det er værd at bemærke at det kun er *sig* der kan optræde uden argumentstatus (og derfor var rækkerne 3 og 4 i (44) tomme). Det er ligeledes værd at bemærke at *sig* uden argumentstatus kun kan have en lokal antecedent, og derfor er række 3 i (45) tom.

Række 4 i (45), lokalt *sig* uden argumentstatus, er ganske hyppigt. Her er eksempler på de fire typer:

- (51) a. Protesten viser sig også ved, at egnens kvinder bliver ved [PRO at indskrive sig til fødsel i Nykøbing.

(KorpusDK, Aarhus Stiftstidende, 1988)

- b. Men også, [PRO klamrende sig til moderkagen], et ekstra øre.

(KorpusDK, Politiken, 1999)

- c. ... hvor selv de mest tålmodige cykelryttere begynder [PRO at bide fra sig]...

(KorpusDK, Dagbladet Aktuelt, 1997)

- d. Hvorfor skal disse ord ramme den høviske, næstekærlige jonglør med vinglasset i hånden og [PRO strøende om sig med penge]?

(KorpusDK, Weekendavisen, 1991)

Den nederste række i (45), række 5, *Nyt domæne ved PP*, dækker en række tilfælde også omtalt i Diderichsen (1939:31-32). Denne type sætning forekommer i hvert sjette eksempel i tredje søjle (infinitiv med præposition), men slet ikke i fjerde søjle (præsens participium med præposition), og naturligt nok forekommer den heller ikke i de to første søjler uden præpositioner. Her er et eksempel på denne eneste type i række 5 (tredje søjle):

- (52) Der er gode bøger på dansk, men de bedste [PRO at have med sig] er de engelsksprogede Lonely Planet.

(KorpusDK, Jyllands-Posten, 2000)

Det er muligt at sådanne sætninger udgør et problem for vores analyse, men det er også muligt at de indikerer at præpositionsforbindelser kan tælle som indlejrede sætninger m.h.t. refleksiver, som bl.a. foreslået i Diderichsen (1939:31-32), men ikke direkte forudsagt i vores analyse,

(41). Denne type inkluderer også sætninger som *Han så en slange bag sig*, hvor vores analyse, (41), kun ville forvente *sig selv* og ikke *sig*.

5. Konklusion

I denne artikel³ har vi foreslået analyser af forskellige aspekter af det danske refleksivsystem og derefter testet vores forudsigelser vedr. *sig* og *sig selv* på data fra KorpusDK.

Som nævnt i indledningen bygger vores analyse på antagelsen af at der findes både finitte og infinitte sætninger, og på antagelsen af at alle sætninger har et subjekt.

Afsnit 2 foreslog en grundlæggende skelnen mellem *sig* med argumentstatus og *sig* uden argumentstatus, hvor sidstnævnte dækker de tilfælde af *sig* som forekommer i positioner hvor de ikke kan erstattes med andre nominale udtryk.

Afsnit 3 diskuterede både de refleksiver og andre pronominer der forekommer i argumentpositioner (positioner hvor de kan erstattes med andre nominale udtryk) og argumenterede for analysen i (41), som gik ud på at der er to forskellige betingelser angående koreference til hver af de fire refleksive/non-refleksive pronominaltyper i dansk, dvs. *sig/sig selv/hende/hende selv*. Én type betingelse stilles (i to versioner) til elementer henholdsvis med eller uden *selv* (dvs. *sig/hende* vs. *sig selv/hende selv*), og en anden type betingelse stilles (også i to versioner) til elementer med eller uden *sig* (dvs. *sig/sig selv* vs. *hende/hende selv*).

Afsnit 4 sammenholdt vores forudsigelser om *sig* og *sig selv* fra de foregående afsnit med data fra KorpusDK. Vi håber at have

³ Tak til to anonyme fagfællebedømmere, til Eva Engels, Henrik Jørgensen, Kirsten Lyshøj, Karen Margrethe Pedersen og Carl Vikner, og til publikum ved MUDS 16 i Aarhus og ved Grammatiknetværkets konference i København (begge i oktober 2016), til redaktørerne af denne MUDS-rapport og ikke mindst til de studerende i Sten Vikners kurser om komparativ syntaks. Katrine Rosendal Ehlers' andel af denne forskning var led i hendes igangværende ph.d.-projekt med den foreløbige titel "*Sig*" vs. "*dem*", "*sin*" vs. "*deres*" – *Number sensitive reflexive pronouns and language change in Danish*. Sten Vikners andel af denne forskning var en del af to forskningsprojekter ved Aarhus Universitet, finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation: *Objektspositioner – komparativ syntaks i et tværteoretisk perspektiv* og *Ligheder og forskelle mellem sætninger og nominalgrupper – sammenlignende syntaks på tværs af teoretiske tilgange*.

vist at vores analyser harmonerer ganske godt med de undersøgte data fra KorpusDK, især hvad angår forskellen mellem *sig selv* med argumentstatus (som næsten udelukkende forekommer med lokal antecedent) og *sig* med argumentstatus (som næsten udelukkende forekommer med ikke-lokal antecedent).

Litteratur

- Brandt, Søren (2001) Heteronomous text elements. *Acta Linguistica Hafniensia* 33, 1:109-175.
- Brandt, Søren (2008) Reflexivity and effectuality in Danish. *Acta Linguistica Hafniensia* 40, 1:45-109.
- Diderichsen, Paul (1939) Om Pronominerne *sig* og *sin*. *Acta Philologica Scandinavica* 13:1-95.
- Diderichsen, Paul (1962 (1946)) *Elementær Dansk Grammatik*. 3. udg. København: Gyldendal.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2011) *Grammatik over det Danske Sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Hellan, Lars (1988) *Anaphora in Norwegian and the Theory of Grammar*. Dordrecht: Foris.
- Holmberg, Anders (1984) On raising in Icelandic and Swedish: on Certain Clitic-like Elements in Swedish. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 13. 1-31.
- Hvilshøj, Ulrik (1998) *Refleksivitet i dansk: Sig og sig selv i et typologisk perspektiv*. Speciale, Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab, Københavns Universitet.
- Hvilshøj, Ulrik (2000) Om *sig* og *sig selv*. *NyS – Nydanske Studier & Almen kommunikationsteori* 26-27:11-34. www.nys.dk/article/view/13408/11414.
- Jensen, Eva Skafte (2010) *Selv-studier*. *Ny forskning i grammatik* 17:47–65. <https://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/article/view/23697/20752>.
- Kristensen, Susanne Annikki (2015) Infinitte ledsætninger. 15. *Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*, 9.-10. oktober 2014:197-216.
- Togeby, Ole (2004) *Fungerer denne sætning? – Funktionel dansk sproglære*. København: Gads Forlag.

- Vikner, Sten (1985) Parameters of Binder and of Binding Category in Danish. *Working Papers in Scandinavian Syntax* 23. 1-61. www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn85a.pdf.
- Vikner, Sten (1986) *Parameters of Binding in Danish and English*. Speciale, Engelsk Institut, Københavns Universitet.
- Vikner, Sten (2014) Kan en konstituent være både subjekt og objekt på samme tid? – om indlejrede infinitivsætninger på dansk. *Problemer og perspektiver i dansk syntaks – med Kristian Mikkelsen som anledning*. Ole Togeby, Sten Vikner & Henrik Jørgensen (udg.). Odense: Syddansk Universitetsforlag:171-191. www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn14a.pdf.
- Vikner, Sten & Katrine Rosendal Ehlers (2017) *sin, hendes* og KorpusDK. Under udgivelse i *Ny forskning i Grammatik* 24. www.hum.au.dk/engelsk/engsv/papers/vikn17a.pdf.